

การพัฒนากรอบแนวทางการกำกับดูแลการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย

A Development of a Regulatory Framework for Monitoring External Quality Assurance of Cross-Border Higher Education Institutions in Thailand

จิราภรณ์ เรืองยิ่ง^{1*} และ ธีทัต ชวิศจินดา²

Jiraporn Ruangying^{1*} and Thitat Chavisschindha²

Abstract

This research examines external quality assurance (EQA) and develops a regulatory framework for monitoring the quality assurance of cross-border higher education institutions in Thailand. The method is qualitative research by applying documentary research, supplemented by in-depth interviews with six Thai key informants from six Thai universities. The content analysis employed in the study is to analyze the obtained data. The interviewees are knowledgeable people and had first-hand experience in quality assurance.

¹สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110, ²คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

¹Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University, Hatyai Campus, Hat Yai District, Songkhla Province 90110, ²School of Law, National Institute of Development Administration, Khlong Chan, Bang Kapi, Bangkok 10240

ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: jiraporn.r@psu.ac.th)

รับบทความวันที่ 27 กรกฎาคม 2563 แก้ไขวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2564 รับลงตีพิมพ์วันที่ 1 เมษายน 2564

The results are revealed as follows:

1. The external quality assurance of cross-border higher education reflects two significant issues: the cooperation among universities as service providers and the connection between internal and external quality assurance.

2. The overview problem of the regulatory framework for monitoring external quality assurance is twofold: policy and practice. At the policy level, policies regarding how a department would handle monitoring of external quality assurance are not mentioned and no specific roles in the designated department are regulated. At the practical level, different practices and contexts between the service receiver and service provider at universities can produce many problems with regard to the difference of semester period, transbordering of the students between the two countries, sufficiency of learning resource, and allocation of the resources.

3. The regulatory framework for external quality assurance is comprised of two key elements. The first element deals with the procedural framework which consists of national policy, the university council, laws, and delegations. The second element handles quality assurance of the regulated procedures. In the later element, there are five issues under consideration: meaningful public participation of relevant stakeholders, the process of Plan-Do-Check-Act (PDCA), an outcome-based education philosophy, transparency, and systematic collaboration and accountability.

Keywords: Quality Assurance of Higher Education, Cross-border Education

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย และพัฒนารอบแนวทางการกำกับดูแลการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้แทนมหาวิทยาลัยที่มีความรู้และมีประสบการณ์ตรงด้านการประกันคุณภาพการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย จำนวน 6 แห่ง รวม 6 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ภาพรวมปรากฏชัดเจนใน 2 ประเด็น คือ (1) การตกลงสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยผู้ให้บริการ และ (2) การเชื่อมโยงการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก 2) สภาพปัญหาของการดำเนินการกำกับดูแลการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ภาพรวมแบ่งเป็น 2 ประเด็น

สำคัญ คือ (1) ปัญหาในเชิงนโยบาย ได้แก่ ความไม่ชัดเจนเรื่องหน่วยงานที่รับผิดชอบการประเมินคุณภาพภายนอก ขอบเขตบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานประเมินคุณภาพภายนอก ความไม่ชัดเจนในระบบประเมินและกระบวนการทำงานของหน่วยงานประเมินคุณภาพภายนอก และ (2) ปัญหาในทางการปฏิบัติของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ได้แก่ บริบทที่ต่างกันของมหาวิทยาลัยผู้ให้บริการและผู้รับบริการ เช่น ระยะเวลาการเคลื่อนย้าย ทรัพยากรการเรียนรู้ การจัดสรรทรัพยากร เป็นต้น และ 3) กรอบแนวทางการกำกับดูแลการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย แบ่งเป็น 2 ส่วนสำคัญ คือ 1) กรอบการดำเนินงาน ประกอบด้วย นโยบายชาติ สภามหาวิทยาลัย การดำเนินการตามกฎหมาย กฎเกณฑ์ และระเบียบ กระบวนการประกันคุณภาพ และ 2) หลักการรองรับการดำเนินงาน ประกอบด้วย การรับฟังเสียงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การประกันคุณภาพการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนา PDCA ปรัชญาการเรียนรู้แบบมุ่งเน้นผลลัพธ์ ความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ และวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาข้ามพรมแดน

บทนำ

การศึกษาข้ามพรมแดน (Cross-border Education) เป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพของโลกาภิวัตน์ทางการศึกษา อันเป็นผลจากวิกฤตทางการเงิน และการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและนโยบายสาธารณะด้านการศึกษาในช่วงศตวรรษที่ 1980s โดยภาครัฐต้องการลดค่าใช้จ่ายการอุดหนุนในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะในภาคที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เช่น ภาคการศึกษา ด้วยการให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้าง ระดมทุน และการเปิดเสรีทางการศึกษา เพื่อมุ่งพัฒนาและยกระดับการศึกษาภายในประเทศให้มีความเป็นสากล กล่าวได้ว่า การศึกษาข้ามพรมแดนเป็นกระบวนการหนึ่งของการทำให้เกิดความเป็นสากลของการศึกษา เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและการแลกเปลี่ยนให้บริการและรับบริการทางการศึกษาข้ามชาติ ซึ่งไนท์ (Knight, 2005; 2006) นักวิชาการที่ศึกษาเรื่องการศึกษาข้ามพรมแดนได้อธิบายว่า “การศึกษาข้ามชาติ” “การศึกษาไร้พรมแดน” ตลอดจน “การศึกษาข้ามพรมแดน” เป็นคำที่ใช้เพื่ออธิบายการเคลื่อนไหวจริง หรือเสมือนของคน (ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนหรือครู) ความรู้ หลักสูตร เนื้อหา ทักษะ ผู้ให้บริการ และทุน ซึ่งมีลักษณะข้ามพรมแดน หรือเขตแดนของประเทศ หรือภูมิภาคจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง หรืออีกภูมิภาคหนึ่ง ซึ่งลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความคล่องตัวในการเคลื่อนย้ายของคนและทุนที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทางการศึกษาโดยไม่ถูกขวางกั้นด้วยพรมแดนประเทศ (Knight, 2007)

จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาข้ามพรมแดนในบริบทของโลกาภิวัตน์ทางการศึกษา โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษานั้น เกิดขึ้นจากผลของการแข่งขันและการขยายตัวของตลาดทางการศึกษา โดยพบเห็นได้ในหลายประเทศ เช่น จีน มาเลเซีย นิวซีแลนด์ เป็นต้น ซึ่งประเทศเหล่านี้เป็นประเทศ

ผู้รับบริการทางการศึกษาข้ามพรมแดน (Received Country of Cross-border Education) ในขณะที่ประเทศผู้ให้บริการ (Provided Country of Cross-border Education) มักเป็นประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย เป็นต้น นอกจากนี้ การศึกษาข้ามพรมแดนยังเกี่ยวข้องกับเงินจำนวนมหาศาล และผู้คนจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นผู้ให้บริการทางการศึกษาหรือนักเรียนที่ยินยอมซื้อบริการทางการศึกษา ในราคาที่แตกต่างกันไป โดยผู้ให้บริการทางการศึกษาข้ามพรมแดนเหล่านี้มักเป็นนักลงทุนที่พยายามสร้างรายได้และผลกำไรจากการทำธุรกิจการศึกษาข้ามพรมแดนมากกว่าเป็นนักการศึกษา ผลจากการศึกษาข้ามพรมแดนและการทำธุรกิจการศึกษานี้เอง ก่อให้เกิดข้อวิตกกังวลเกี่ยวกับคุณภาพของการศึกษาข้ามพรมแดน และเป็นที่มาของการจัดตั้งหน่วยงานการประเมินภายนอก ขณะเดียวกัน ผลการศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาแสดงให้เห็นว่า ปัญหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องข้อมูลและการขาดความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบระเบียบข้อบังคับ และกฎหมายว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของประเทศ ผู้รับบริการทางการศึกษาข้ามพรมแดน เช่น ความไม่เพียงพอของระบบการประกันคุณภาพภายใน เพื่อควบคุมและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาข้ามพรมแดน ความไม่เพียงพอ ไม่ชัดเจน และไม่ถูกต้องของแหล่งข้อมูลด้านการศึกษาสำหรับนักศึกษาและลูกค้า การขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการศึกษาข้ามพรมแดน การขาดกลไกการประกันคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ การขาดความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการศึกษาท้องถิ่น ความยากในการเข้าถึงข้อมูลท้องถิ่น การขาดประสบการณ์หรือความเข้าใจของหุ้นส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการศึกษาข้ามพรมแดน การขาดความตกลงหรือความร่วมมือที่เหมาะสม ตลอดจนปัญหาโครงสร้างด้านธรรมาภิบาล และการบริหารและการจัดการการศึกษาข้ามพรมแดน (Davies & Wong, 2006)

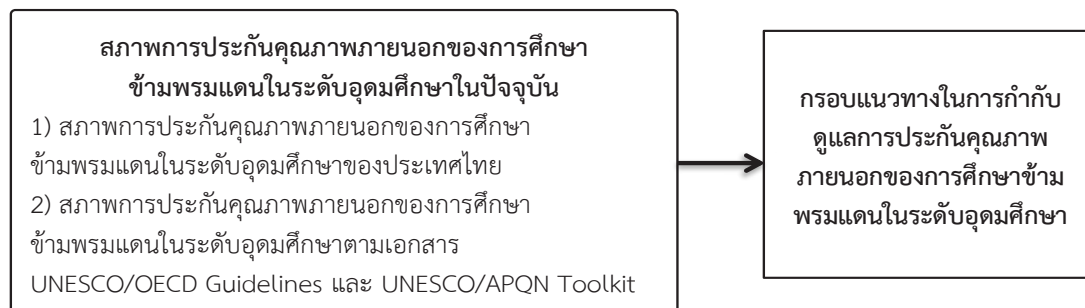
หากพิจารณาในแง่ของการประกันคุณภาพการศึกษา อาจกล่าวได้ว่าปัญหาข้างต้นเกี่ยวข้องกับประเด็นคุณภาพของหลักสูตร การเข้าถึงข้อมูลที่น่าเชื่อถือและตรวจสอบได้ ประเด็นทางการเงิน ข้อกังวลด้านผลประโยชน์และความต้องการภายในของประเทศผู้รับบริการ เช่น ความต้องการทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม (Davies & Wong, 2006) และเมื่อพิจารณาแนวโน้มและทิศทางเกี่ยวกับการศึกษาข้ามพรมแดนในปัจจุบัน กล่าวได้ว่า ระบบการศึกษาและผู้ให้บริการการศึกษาข้ามพรมแดนเริ่มมีรูปแบบหลากหลาย และมีผู้เข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้น รวมถึงรูปแบบของมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัยรัฐหรือเอกชน มีความซับซ้อนและมีนวัตกรรม ซึ่งการสร้างพันธมิตรหรือหุ้นส่วนทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการร่วมทุนโดยหุ้นส่วนท้องถิ่น หรือทุนต่างชาติกำลังมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรและเนื้อหาการเรียนการสอน เพื่อตอบสนองต่อเงื่อนไขและวัฒนธรรมท้องถิ่น ขณะเดียวกันต้องสอดคล้องและรับกับแนวโน้มของโลก (Local-global, Globalization of Higher Education) ผลจากการศึกษาข้ามพรมแดนและการทำธุรกิจการศึกษาก่อให้เกิดข้อวิตกกังวลเกี่ยวกับคุณภาพของการศึกษาข้ามพรมแดน และเป็นที่มาของการจัดตั้งหน่วยงานการประเมินภายนอก การกำหนดกรอบแนวทางในการกำกับดูแลการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษา อันเป็นวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้

ทั้งนี้ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษานั้น จำเป็นต้องพิจารณาเอกสาร “แนวทางแนะนำขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจและแนวทางในการจัดเตรียมบทบัญญัติว่าด้วยคุณภาพการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาขององค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ” (UNESCO/OECD Guidelines for Quality Provision in Cross-border Higher Education) ประกอบกับ “ชุดเครื่องมือขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ/องค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์คุณภาพของการศึกษาข้ามพรมแดน” (UNESCO/APQN Toolkit: Regulating the Quality of Cross-border Education) ซึ่งเป็นเอกสารที่ออกมาเพื่อเสริมความเข้าใจ UNESCO/OECD Guidelines การศึกษาเอกสารสองชุดดังกล่าวประกอบกันจะทำให้เห็นภาพรวมเกี่ยวกับการศึกษาข้ามพรมแดน และแนวทางแนะนำในเรื่องต่าง ๆ อาทิ ปัจจัยที่เป็นปัญหามาไปสู่คุณภาพของการศึกษาข้ามพรมแดน (Davies & Wong, 2006) จากความสำคัญข้างต้น การพัฒนารอบแนวทางในการกำกับดูแลการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใช้เอกสารทั้งสองชุดดังกล่าวเป็นฐานในการศึกษา เนื่องจากเอกสารดังกล่าวให้รายละเอียดเกี่ยวกับหลักการและแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนต่อไป ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานหรือองค์กรรับรองคุณภาพของการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือสถาบันอื่น ๆ ที่มี หรือกำลังพิจารณาข้อเสนอการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษา ผู้บริหารระดับสูงและเจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา ตลอดจนองค์กรนักศึกษาที่มีความสนใจในเรื่องการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษา และองค์กรวิชาชีพต่าง ๆ รวมถึงเพื่อสร้างความเข้มแข็งในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันตามเอกสาร UNESCO/OECD Guidelines และ UNESCO/APQN Toolkit และการปฏิบัติของประเทศไทย
2. เพื่อพัฒนารอบแนวทางการกำกับดูแลการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การพัฒนากรอบแนวทางในการกำกับดูแลการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษา ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ในระยะเริ่มต้น และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ตรงด้านการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนจากสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย มีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและตัวอย่าง

ตัวอย่างในการวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยเจาะจงศึกษาเอกสารสำคัญ 2 ชิ้น ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ 1) เอกสารแนวทางแนะนำขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจและแนวทางในการจัดเตรียมบัพัณญัตินี้ว่าด้วยคุณภาพการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาขององค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO/OECD Guidelines) และ 2) เอกสารชุดเครื่องมือขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ/องค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ เกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์คุณภาพของการศึกษาข้ามพรมแดน (UNESCO/APQN Toolkit)

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นผู้แทนมหาวิทยาลัยที่มีความรู้และมีประสบการณ์ตรงด้านการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนจากสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย จำนวน 6 แห่ง รวม 6 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยใช้บันทึกการสังเคราะห์ 1) เอกสารแนวทางแนะนำขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจและแนวทางในการจัดเตรียมบัพัณญัตินี้ว่าด้วยคุณภาพการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาขององค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ และ 2) เอกสารชุดเครื่องมือขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ/

องค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์คุณภาพของการศึกษาข้ามพรมแดน ในประเด็นสาระสำคัญเพื่อนำไปใช้ในการกำหนดกรอบประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

3.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 2 คำถามหลัก ได้แก่ 1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายนอกของการจัดการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน และ 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเกณฑ์และแนวทางในการกำกับดูแลการประกันคุณภาพภายนอกของการจัดการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยในอนาคต

การหาคุณภาพของคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการโดยให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และมีประสบการณ์เป็นผู้ประเมินคุณภาพภายนอกในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนที่ไม่ใช่ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสมของแนวคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย ความเหมาะสมของการใช้ภาษา และความเข้าใจ ผลการประเมิน พบว่า ข้อคำถามมีความเหมาะสมในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40) จากนั้นผู้วิจัยพิจารณาปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยใช้วิธีการอ่านเอกสารแนวทางแนะนำขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจและแนวทางในการจัดเตรียมบทบัญญัติว่าด้วยคุณภาพการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาขององค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ และเอกสารชุดเครื่องมือขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ/องค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์คุณภาพของการศึกษาข้ามพรมแดน จากนั้นทำการบันทึกประเด็นสาระสำคัญด้วยตนเองทั้งหมด

การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตัวต่อตัว (Face-to-face) ด้วยตนเองกับผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคน โดยใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 1 - 1.30 ชั่วโมงต่อผู้ให้ข้อมูลหลัก 1 คน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กัน เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาว่ายังขาดประเด็นใด (Charmaz, 2006) ซึ่งหากพบว่าขาดประเด็นใด ผู้วิจัยทำการขออนุญาตเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ให้ข้อมูลอีกครั้ง เพื่อนำไปสร้างข้อสรุปต่อไป ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1) จัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) โดยการนำข้อมูลที่ได้อาจจากการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ถูกจดบันทึกด้วยลายมือและการบันทึกเสียง ถอดคำพูดออกมาพิมพ์ไว้ในรูปแบบเอกสาร จากนั้นอ่านทวนข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วหลาย ๆ รอบ เพื่อให้เกิดการซึมซับในข้อมูล พร้อมทั้งทำการขีดเส้นใต้คำ วลี และประโยคสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคำถามการวิจัย จากนั้นจึงสรุปข้อมูลไว้เพื่อง่ายต่อการเรียกใช้ข้อมูลในครั้งถัดไป โดยการจัดระเบียบข้อมูลผู้วิจัยจะทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล

ในทุกครั้ง

2) ให้รหัสแบบเปิด (Open Coding) หลังจากผู้วิจัยได้อ่านข้อมูลที่จัดระเบียบอย่างละเอียดแล้ว ได้ทำการแยกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ตามกรอบคำถามการวิจัย เพื่อหาข้อความที่มีความหมายตรงกับประเด็นคำถามการวิจัย เมื่อพบข้อความที่มีความหมายตรงกับประเด็นคำถามการวิจัยตามที่ต้องการศึกษา ผู้วิจัยจะให้รหัสแบบเปิดแทนความหมายของกลุ่มข้อความเหล่านั้น โดยข้อความที่ให้ความหมายในลักษณะเดียวกันจะให้รหัสเหมือนกัน ส่วนข้อความที่แตกต่างออกไปจะถูกให้รหัสใหม่เพิ่ม

3) เชื่อมโยงข้อมูลที่ให้รหัสแล้ว (Axial Coding) หลังจากผู้วิจัยได้ให้รหัสแบบเปิดเรียบร้อยแล้ว ได้นำหน่วยของข้อความที่ให้รหัสแบบเปิดมาเชื่อมโยงเพื่อสร้างความสัมพันธ์ของข้อความที่มีความหมายเหมือนกันให้อยู่รหัสเดียวกัน (Category) รวมเป็นกลุ่มของประเด็นในการวิเคราะห์ ซึ่งการแสดงผลข้อมูลจะจัดกลุ่มประเภทของข้อความที่มีความสัมพันธ์กันทางความหมาย โดยแสดงข้อมูลในรูปแบบตาราง

4) หาข้อสรุปของข้อมูล หลังจากเชื่อมโยงข้อมูลที่ให้รหัสแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเชื่อมโยงข้อมูลให้อยู่รหัสเดียวกันมาแปลเป็นความหมายเพื่อสรุปข้อมูลภาพรวมในขั้นตอนสุดท้าย

5. การตรวจสอบความถูกต้องนำเชื่อถือของข้อมูล

ตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลที่ต่างกัน โดยนำข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 6 คน มาเปรียบเทียบกัน เพื่อพิจารณาว่าเมื่อผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะคงเหมือนเดิมหรือไม่ และใช้วิธียืนยันความถูกต้องข้อมูล (Member Checking) โดยให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็น

ผลการวิจัย

1. สภาพการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน

1.1 สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย มี 2 ประเด็น คือ

1.1.1 การตกลงสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยผู้ให้บริการ ในการดำเนินการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดน ผู้แทนมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่สะท้อนว่า ปัจจุบันมีการทำหลักสูตรร่วม (Joint Degree/Double Degree) ที่มีลักษณะเป็นความตกลงร่วมกันระหว่างผู้ให้บริการการศึกษาทั้งในประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง โดยจะพิจารณาเรื่องการรับรองมาตรฐานสากลของหลักสูตรเป็นเรื่องหลัก เนื่องจากเป็นเครื่องมือแสดงหลักสูตรการศึกษาตามมาตรฐานสากล แต่ละมหาวิทยาลัยจะเลือกทำความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยผู้ให้บริการที่มีมาตรฐานสูงกว่าหรือเท่าเทียมกับมหาวิทยาลัยผู้รับบริการ ตัวอย่างข้อมูลจากการสัมภาษณ์

“อย่างที่มีเป็น *joint degree* หรือ *double degree* ปกติตอนเริ่มก็มักจะเลือกคู่ที่มันใกล้เคียงหรือแม้กระทั่งบางที่เขาถามถึงมาตรฐานที่เราได้ *international accreditation* เช่น ยกตัวอย่าง AACSB ของบริหารธุรกิจ พอตีเพ็งได้ 2 คณะ ปีที่ผ่านมาก็คือ ... บางที่เขาจะถามถึง *accreditation* ที่เรามี พอเราบอกเรายังไม่มี เขาก็จะไม่ *joint* กับเรา คือปกติการที่จะเกิด *double degree* หรือ *joint degree* เขาก็จะดูศักดิ์ศรี ใช้คำนี้มากกว่า แล้วสิ่งที่เขาดูเขาจะไม่มาดู *ranking* อย่างเดียว เขาก็มาดู *International accreditation, International standard* ที่หลักสูตร ถูก *as credit* ด้วยนะครับ เพราะฉะนั้นเท่าที่ผมเห็น มองลักษณะนั้นมากกว่า เพราะเรื่องมาตรฐานก็น่าจะรับได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

1.1.2 การเชื่อมโยงการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก

ในการดำเนินการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดน มีการเชื่อมโยงการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก โดยที่ผ่านมาปรากฏอย่างชัดเจนในเรื่องการเชื่อมโยงข้อมูล กล่าวคือ ข้อมูลระดับหลักสูตรจะถูกนำไปใช้ในระดับคณะและระดับสถาบัน ดังนั้นเมื่อหน่วยงานภายนอกมาประเมินก็จะเห็นข้อมูลทั้งหมด ซึ่งที่ผ่านมาบางมหาวิทยาลัยประเมินคุณภาพภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ตัวอย่างข้อมูลจากการสัมภาษณ์

“จะทำประกันภายใน แต่ว่าประกันภายนอกก็จะใช้ข้อมูลเดียวกันกับประกันภายใน เพียงแค่อาจจะมาเจาะประเด็นที่ไม่ตรงกับประกันภายในสักทีเดียว จะเน้นที่มันเกี่ยวข้องกับเกณฑ์เป็นหลัก อย่างที่บอกไป เกณฑ์ที่เขาจะมาตรวจ เราก็ยังไม่ชัดเจนว่าจะใช้เกณฑ์แบบไหน เพราะฉะนั้นที่เราตั้งรับ เรามีข้อมูลทุกอย่างของประกันภายในที่จะพร้อมให้ตรวจ แล้วมีหลักการเชื่อมโยงคือ ถ้าเราทราบเกณฑ์เขา เราสามารถดึงเกณฑ์ของเราจากภายในไปสวมต่อกับเกณฑ์ที่เขาต้องการได้ ซึ่งเกณฑ์พวกนี้เท่าที่เข้าใจไม่ได้ต่างกันโดยสิ้นเชิง สามารถเอาประกันภายในไปต่อประเมินจากภายนอกได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

1.2 สภาพปัญหาของการดำเนินการกำกับดูแลการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย แบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ

1.2.1 ปัญหาในเชิงนโยบาย

แม้พระราชบัญญัติอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 จะมีการกำหนดคุณสมบัติของหน่วยงานประเมินคุณภาพภายนอกไว้ แต่จากการสัมภาษณ์ผู้แทนมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่สะท้อนถึงความไม่ชัดเจนเรื่องหน่วยงานที่รับผิดชอบการประเมินคุณภาพภายนอก โดยเห็นว่า ปัจจุบันยังไม่มีประกาศที่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการ อำนาจหน้าที่การประเมินคุณภาพภายนอก อาจยังคงเป็น สมศ. หรือหน่วยงานอื่น ซึ่งผลจากความไม่ชัดเจนเรื่องหน่วยงานที่รับผิดชอบการประเมินคุณภาพภายนอกทำให้บางมหาวิทยาลัยไม่ได้ดำเนินการประกันคุณภาพภายนอก โดยจะเน้นเฉพาะการประกันคุณภาพภายในเป็นหลัก นอกจากนี้ ในเรื่องขอบเขตบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานประเมินคุณภาพภายนอกที่ดูแลครอบคลุมทุกระดับการศึกษาและวิชาชีพถือเป็นภาระงานที่ค่อนข้างหนัก มีความเห็นว่าหากเป็นวิชาชีพบางสาขาควรเป็นอำนาจหน้าที่ของวิชาชีพนั้น ๆ และแยกหน่วยงานประเมินภายนอกระดับการศึกษา

ขึ้นพื้นฐานกับระดับอุดมศึกษาออกจากกัน ตัวอย่างข้อมูลจากการสัมภาษณ์

“นโยบายส่วนกลาง กระทรวง อว. ต้องชัดเจนว่าตกลงแล้วเรื่องการประเมินภายนอกในระดับอุดมศึกษานั้น เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใด หน้าที่ของใคร ถ้าเป็นองค์กรภายนอกที่มาประเมินเอาเฉพาะระดับอุดมศึกษานะ ถ้าเป็น สมศ. ก็ควรจะต้องทำงานที่ไม่จำเป็นออกไป เช่น พวกอนุบาลอะไรพวกนี้นั้นต้องแยก เขาไม่สามารถจะทำได้ตั้งแต่อนุบาลไปจนถึงระดับอุดมศึกษา มันเยอะไปเพราะมันจะต้องมีหน่วยงานเฉพาะที่ดี ไม่ใช่ไม่สำคัญนะแต่มันมีขอบเขตของมันอยู่เพราะการที่กรรมการชุดเดิมจับทุกอย่างผมว่ามันเยอะไป” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

นอกจากนี้ ความไม่ชัดเจนในระบบประเมินและกระบวนการทำงานของหน่วยงานประเมินคุณภาพภายนอก เป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญที่ถูกพูดถึงค่อนข้างมาก เนื่องจากที่ผ่านมาหน่วยงานประเมินคุณภาพภายนอกยังไม่มี ความชัดเจนในระบบประเมินและกระบวนการทำงานเท่าที่ควร การสื่อสารระบบประเมินให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจยังดำเนินการไม่ทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องช่วงเวลาการตรวจประเมิน เกณฑ์การประเมิน หรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับระบบของกระบวนการประเมิน ความไม่ชัดเจนดังกล่าวทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดแรงต้าน และทัศนคติที่ไม่ดีต่อระบบการประเมินคุณภาพการศึกษา อีกทั้งยังเห็นว่าการประเมินยังคงเป็น “การประเมินเพื่อการประเมิน” มิใช่ “การประเมินเพื่อการพัฒนา” หรือ “การบริหารจัดการศึกษา” ไม่สอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยเท่าที่ควร และเห็นว่าการประเมินคุณภาพการศึกษาควรดึงความร่วมมือในการทำงานจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยที่หน่วยประเมินทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน ตัวอย่างข้อมูลจากการสัมภาษณ์

“จริง ๆ คือ เท่าที่ทำงานมา เรื่องที่ลำบากในการทำงาน คือ ความไม่ชัดเจนในการดำเนินงาน เช่น เกณฑ์ในการทำงาน เกณฑ์การเข้ามาตรวจ คือบางที่เค้ามีการอบรม บางที่เราก็ไม่ได้เข้าอบรมทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนเกณฑ์ใหม่ หรือบางที่เราก็กวาดข่าวสารจาก สมศ. เพราะว่ามันจะมากะชั้น เตรียมตัวกันไม่ทัน ก็คือจะเป็นความชัดเจนเรื่องเกณฑ์เรื่องของการเข้าใจในเกณฑ์ เวลาผู้ประเมินมาเค้า require อะไรบ้างจากเกณฑ์เหล่านั้น คือเราก็มีคู่มือจาก สมศ. แต่ว่าก็ไม่ได้อ่านแล้วเข้าใจเลย มันก็ต้องมีอบรม ซึ่งตรงนี้เราแทบไม่ค่อยมีข้อมูล แต่ตรงนี้อาจจะเป็นเพราะว่ามันเพิ่งเปลี่ยนกระทรวงด้วย สมศ. ก็เลยยังไม่ได้ทำตรงนี้เหมือนกัน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

1.2.2 ปัญหาในทางปฏิบัติของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

ในการดำเนินการจัดการศึกษาข้ามพรมแดนที่ผ่านมาและในปัจจุบัน ปัญหาที่ปรากฏอย่างชัดเจน คือ บริบทที่ต่างกันของมหาวิทยาลัยผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องระยะเวลา การเคลื่อนย้าย การเปิด-ปิดภาคเรียน ทรัพยากรการเรียน การจัดสรรทรัพยากร เช่น ด้านการเงิน เป็นต้น เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงมาก ตัวอย่างข้อมูลจากการสัมภาษณ์

“ในระดับหลักสูตรที่เจอปัญหาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องระยะเวลาที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนที่ไม่ตรงกัน ที่นู่นเปิดเมื่อไหร่ ที่นี้เปิดตรงกันใหม่ เวลาเรานับเด็ก จำนวนเด็กที่แลกเปลี่ยนนับ 3 เดือน 6 เดือน แบบนี้ เวลาที่เราไปบางคนจะมาช่วงคร่อมปีการศึกษา ก่อนหน้าเราติดตามปีการศึกษามันก็จะนับยังไง เพราะว่าเกณฑ์มันค่อนข้าง fixed ต้องนับตามเท่านั้น... มันจะมีสองสามประเด็น คือระยะ

เวลาที่ใช้ รายวิชาที่ใช้ เช่น ไปเรียนวิชานี้เทียบได้กับวิชาอะไรที่นี่ มีหลายประเด็นอยู่ เรื่องของค่าใช้จ่าย เรื่องตัว support ของเด็กที่เดินทาง ที่อยู่ หอพัก” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

2. กรอบแนวทางการกำกับดูแลการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนมหาวิทยาลัยที่มีความรู้และมีประสบการณ์ตรงด้านการประกันคุณภาพการศึกษาข้ามพรมแดนจากสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย จำนวน 6 คน ทำให้ได้แนวทางการกำกับดูแลการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 กรอบการดำเนินงาน และส่วนที่ 2 หลักการรองรับการดำเนินงาน มีรายละเอียดดังนี้

2.1 กรอบการดำเนินงาน แบ่งออกเป็น 4 ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันประกอบด้วย

2.1.1 นโยบายชาติ ว่าด้วยการประกันคุณภาพ ซึ่งรัฐบาลควรใช้อำนาจในการควบคุมและดูแลคุณภาพการศึกษาข้ามพรมแดน โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อระบบการศึกษาภายในประเทศ ตลอดจนการควบคุมระบบการจัดหาทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนข้ามพรมแดนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยอาจมีการกำหนดองค์กร/หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เฉพาะหรือกำหนดให้องค์กรประกันคุณภาพภายนอกตามลักษณะความเฉพาะของแต่ละหลักสูตรที่มีมาตรฐานการรับรองคุณภาพหลักสูตรเป็นผู้ดำเนินการ

2.1.2 สภามหาวิทยาลัย และคณะที่ประสงค์จะเปิดหลักสูตรการศึกษาข้ามพรมแดนของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง โดยทิศทางในปัจจุบันมีลักษณะเป็นการประกันคุณภาพอิสระขึ้นอยู่กับนโยบายและแนวทางของแต่ละมหาวิทยาลัย โดยสภามหาวิทยาลัยแต่ละแห่งจะมีบทบาทในการควบคุมตรวจสอบ กำกับดูแลการประกันคุณภาพของหลักสูตรการศึกษาข้ามพรมแดนของตนให้มีความชัดเจน

2.1.3 การดำเนินการตามกฎหมาย กฎเกณฑ์ และระเบียบภายในของประเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพ เช่น ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558 เป็นต้น ซึ่งเนื้อหาตามประกาศได้กำหนดกฎเกณฑ์ที่เข้ากับลักษณะของการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นต้น

2.1.4 กระบวนการประกันคุณภาพ การประกันคุณภาพหลักสูตรการศึกษาข้ามพรมแดนจะต้องพิจารณาถึงคุณภาพของหลักสูตร คุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน ปรัชญาการเรียนการสอน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผล ทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้ บุคลากร เป็นต้น จากนั้นดำเนินการจัดทำรายงานเพื่อส่งไปยังสภามหาวิทยาลัย และ/หรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามนโยบาย เพื่อเป็นการพิจารณาทบทวน กำกับดูแลการประกันคุณภาพของหลักสูตรการศึกษาข้ามพรมแดน ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าสภามหาวิทยาลัย กฎเกณฑ์ และกฎระเบียบภายใน และกระบวนการประกันคุณภาพ เป็นสิ่งที่มหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง มีการดำเนินการแตกต่างกันไปบนฐาน

ความอิสระและยืดหยุ่นขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละมหาวิทยาลัย และลักษณะพิเศษของแต่ละหลักสูตร มีหน่วยงานหรือองค์การวิชาชีพ ทำหน้าที่ประกันและประเมินคุณภาพ เช่น ACCSB ของบัญชีและบริหารธุรกิจ WFME ของแพทย์ เป็นต้น ซึ่งเป็นองค์กรภายนอกที่ได้รับการรับรองในทางสากลเพื่อมารับรองหลักสูตรนั้น ๆ ให้เป็นมาตรฐานสากล

2.2 หลักการรองรับการดำเนินงาน ซึ่งต้องดำเนินการโดยคำนึงและตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานสำคัญ 5 ประการ คือ

2.2.1 การรับฟังเสียงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาข้ามพรมแดน โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ กรอบแนวทาง วิธีการประเมิน หลักเกณฑ์ในการประเมินที่ชัดเจน เพื่อลดความสับสนและข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น

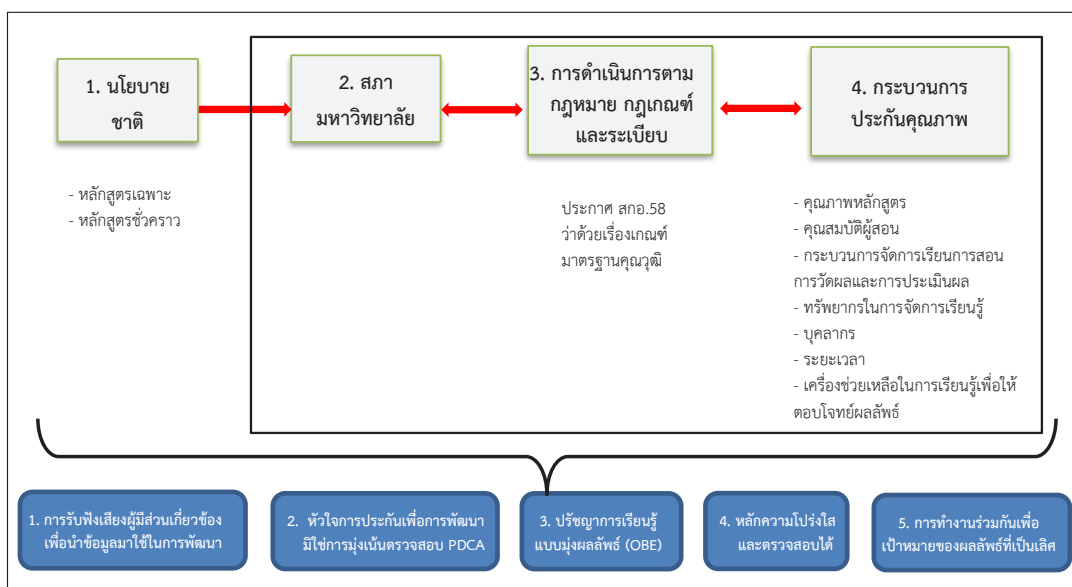
2.2.2 การคำนึงถึงหัวใจของการประกันคุณภาพการศึกษา กล่าวคือ การประกันคุณภาพการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนา มิใช่การมุ่งเน้นตรวจสอบหรือการดำเนินการเพียงเพื่อให้ครบตามกฎเกณฑ์ โดยจะมุ่งเน้นที่กระบวนการ (Process) อย่างต่อเนื่องตามวงจรการบริหารงานคุณภาพแบบ PDCA ครอบคลุม 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ Plan (วางแผน) Do (ปฏิบัติ) Check (ตรวจสอบ) และ Act (ดำเนินการให้เหมาะสม)

2.2.3 การตระหนักถึงการจัดการศึกษาบนปรัชญาการเรียนรู้แบบมุ่งเน้นผลลัพธ์ ซึ่งเป็นแนวคิดการจัดการศึกษาที่เน้นการออกแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงผู้เรียน โดยผลการเรียนรู้จะถูกใช้เป็นเป้าหมายเพื่อวัดความสำเร็จของผู้เรียน ทั้งนี้ ระบบการศึกษาเชิงผลลัพธ์เป็นระบบที่มีกรอบแนวคิดเชิงการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อมุ่งลดช่องว่างระหว่างผลการเรียนรู้จริงที่วัดได้กับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcomes) เป็นหลักประกันคุณภาพการศึกษาเชิงผลลัพธ์ที่เน้นการออกแบบกระบวนการเพื่อเปลี่ยนแปลงผู้เรียน อันเป็นผลจากหลักสำคัญของการเรียนรู้แบบมุ่งเน้นผลลัพธ์ (Outcome-Based Education: OBE) คือ ต้องมีเป้าหมาย (Goal) ที่กำหนดเป็นรูปธรรมด้วยผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) และผู้เรียนทุกคนต้องประสบความสำเร็จ (Accomplishment) ความแตกต่างของการออกแบบการทำงานบนพื้นฐานของ “สัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน” เป็นสำคัญ ซึ่งกำกับโดย 3 องค์ประกอบสำคัญ คือ 1) วัตถุประสงค์ (Objective) 2) กิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Activities) หรือการจัดการเรียนการสอน (Teaching/Learning Approaches) และ 3) วิธีการวัดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Assessment Method) ซึ่งปัจจัยทั้งสามจะต้องออกแบบให้สอดคล้องไปในแนวเดียวกันอย่างสร้างสรรค์ (Constructive Alignment) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถประเมินเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ในระดับที่สูงกว่าได้ ทั้งนี้ แนวทางปรัชญาการเรียนรู้ดังกล่าวยังมุ่งส่งเสริมให้เกิดการผลิตบัณฑิตที่มีลักษณะความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizen) อีกด้วย

2.2.4 ดำเนินการภายใต้หลักการเรื่องความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ (Transparency and Accountability) ซึ่งหลักการดังกล่าวจะส่งผลต่อวัฒนธรรมการประกันคุณภาพ

สร้างแนวทางการประกันและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่อยู่บนฐานของข้อมูล หลักฐาน และข้อเท็จจริง ที่มีเหตุผล มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ยอมให้อิทธิพลใดเบี่ยงเบนผลการประเมินให้ผิดไปจากความเป็นจริง และพร้อมรับการตรวจสอบ โดยในการบริหารจัดการการศึกษาเรื่องนี้ควรจะต้องดำเนินการโดยรูปแบบ การบริหารการศึกษาโดยข้อเท็จจริง (Educational Management by Facts)

2.2.5 การส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ (Systematic-Collaborative Working Culture) เพื่อขับเคลื่อนวัฒนธรรมการทำงานประกันและ พัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อเป้าหมายของการบริหารการศึกษาที่เป็นเลิศ รายละเอียดสรุปดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 กรอบแนวทางการกำกับดูแลการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

อภิปรายผล

1. สภาพการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

1.1 สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับ อุดมศึกษาในประเทศไทย แยกพิจารณาเป็น 2 ประเด็น คือ 1) การตกลงสร้างความร่วมมือกับ มหาวิทยาลัยผู้ให้บริการ และ 2) การเชื่อมโยงการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพ ภายนอก ซึ่งที่ผ่านมามหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีการจัดการศึกษาข้ามพรมแดนในรูปแบบการทำหลักสูตรร่วม ที่มีลักษณะเป็นความตกลงร่วมกันระหว่างผู้ให้บริการการศึกษา ทั้งในประเทศต้นทางและประเทศ ปลายทางร่วมกันจัดทำหลักสูตรร่วม โดยจะพิจารณาเรื่องการรับรองมาตรฐานสากลของหลักสูตร เป็นเรื่องหลัก เนื่องจากเป็นเครื่องมือแสดงว่าหลักสูตรการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยจะเลือก

ทำความเข้าใจกับมหาวิทยาลัยผู้ให้บริการที่มีมาตรฐานสูงกว่าหรือเท่าเทียมกับมหาวิทยาลัยผู้ให้บริการ ในด้านการประกันคุณภาพการศึกษาจะมีการเชื่อมโยงการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งปรากฏชัดเจนในเรื่องการเชื่อมโยงข้อมูล กล่าวคือ ข้อมูลระดับหลักสูตรจะถูกนำไปใช้ในระดับคณะ และระดับสถาบัน ที่ผ่านมาการประเมินคุณภาพภายนอกของหลักสูตรการศึกษา ข้ามพรมแดนในบางมหาวิทยาลัยดำเนินการโดย สมศ.

อย่างไรก็ตาม โดยภาพรวมพบว่าการดำเนินการกำกับดูแลการประกันคุณภาพการศึกษา ข้ามพรมแดนระดับอุดมศึกษาในเรื่องการตกลงสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยผู้ให้บริการ ประเทศไทยให้ความสำคัญกับความเป็นมาตรฐานสากลของหลักสูตร ซึ่งคำว่ามาตรฐานสากลในที่นี้ หมายความว่าถึงคุณภาพผู้สอน คุณภาพบริหารจัดการ และระบบการประกันคุณภาพภายใน นอกจากนี้ ประเทศไทยยังให้ความสำคัญกับการจัดลำดับของคุณภาพมหาวิทยาลัยตามที่ปรากฏใน World Ranking โดยจะเลือกทำความเข้าใจกับมหาวิทยาลัยผู้ให้บริการที่มีมาตรฐานสูงกว่าหรือเท่าเทียมกับ มหาวิทยาลัยผู้ให้บริการ ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ไม่ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานของ UNESCO/OECD Guidelines สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Cremonini, Epping, Westerheijden, and Vogelsang (2012) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการประกันคุณภาพว่าด้วยการศึกษาข้ามพรมแดน โดยใช้กรณีศึกษา การศึกษาข้ามพรมแดน จำนวน 6 กรณี ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่าง (North-South) และอีก 4 กรณี แทนการศึกษาข้ามพรมแดนระหว่าง North-North (USA-Europe, Europe-Europe) เก็บข้อมูล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกทางโทรศัพท์จากสถาบันการศึกษาแตกต่างกันอีกจำนวน 10 แห่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลตอบผลกระทบของการประกันคุณภาพการศึกษาข้ามพรมแดน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของการประกันคุณภาพอันเกิดจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น แรงกดดันภายนอก หรือผู้เป็นเจ้าของทุน ความสนใจส่วนตัวเพื่อดึงดูดนักศึกษาและทุนวิจัย หรือเส้นทางการพัฒนาคุณภาพเพื่อความ เป็นมืออาชีพและความเป็นเลิศ โดยผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงการตระหนักถึงความสำคัญของการ ประกันคุณภาพ ทศนคติของการประกันคุณภาพว่าเป็นไปเพียงเพื่อการแสดงหลักฐานหรือการประกัน เพื่อการพัฒนาคุณภาพจริง มุมมองต่อการประกันว่าเป็นภาระของการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ และการใช้กรอบการประกันภายในจนไม่เห็นคุณค่าของ UNESCO/OECD Guidelines

1.2 สภาพปัญหาของการดำเนินการกำกับดูแลการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษา ข้ามพรมแดนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย แยกเป็น 2 ประเด็น คือ

1.2.1 ปัญหาในเชิงนโยบาย ได้แก่ 1) ความไม่ชัดเจนเรื่องหน่วยงานที่รับผิดชอบ การประเมินคุณภาพภายนอก 2) ขอบเขตบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานประเมินคุณภาพภายนอก 3) ความไม่ชัดเจนในระบบประเมินและกระบวนการทำงานของหน่วยงานประเมินคุณภาพภายนอก เช่น ขาดการสื่อสารระบบประเมินให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจ เป็นต้น ด้วย สมศ. ได้รับการจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2543 ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการ ประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งของประเทศไทย ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา และในปี พ.ศ. 2561 ได้เปลี่ยนแปลง

มาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งในทางปฏิบัติตามนโยบายของชาติ ในเรื่องการประเมินคุณภาพภายนอก มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ประสบปัญหาเรื่องความไม่ชัดเจนในระบบประเมิน และกระบวนการทำงานของหน่วยงานประเมินคุณภาพภายนอก โดยที่ผ่านมาหน่วยงานประเมินคุณภาพภายนอกยังไม่มี ความชัดเจนในระบบประเมินและกระบวนการทำงานเท่าที่ควร การสื่อสารระบบประเมินให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจยังดำเนินการไม่ทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องช่วงเวลาการตรวจประเมิน เกณฑ์การประเมิน หรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับระบบกระบวนการประเมินดังกล่าว ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดแรงต้านและทัศนคติที่ไม่ดีต่อระบบการประเมินคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ ยังเห็นว่าการประเมินเป็น “การประเมินเพื่อการประเมิน” มิใช่ “การประเมินเพื่อการพัฒนา” หรือ “การบริหารจัดการศึกษา” เท่าที่ควร

ต่อมาในปี พ.ศ. 2562 มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย โดยมีการประกาศจัดตั้งกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) เป็นหนึ่งในหน่วยงานระดับกระทรวงของไทย มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับ การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ การวิจัย และการสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อการพัฒนาประเทศให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และในช่วงเวลาเดียวกันนั้น ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ซึ่งมาตรา 49 กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาที่มีใช้การจัดการอุดมศึกษาซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม หรือกระทรวงอื่น เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน และมาตรา 64 กำหนดให้การประเมินคุณภาพภายนอกอาจประเมินโดยหน่วยงานต่างประเทศที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง หรืออาจประเมินโดยหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานภาคเอกชน หรือหน่วยงานในต่างประเทศ ที่คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษาประกาศกำหนดก็ได้ สถาบันอุดมศึกษาอาจเสนอให้คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษาให้ความเห็นชอบให้หน่วยงานอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายนอกก็ได้

แม้พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 จะมีการกำหนดคุณสมบัติของหน่วยงานประเมินคุณภาพภายนอกไว้ แต่ในทางปฏิบัติยังคงประสบปัญหาความไม่ชัดเจนเรื่องหน่วยงานที่รับผิดชอบการประเมินคุณภาพภายนอก โดยปัจจุบันยังไม่มีประกาศที่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการ อำนาจหน้าที่การประเมินคุณภาพภายนอก อาจยังคงเป็น สมศ. หรือหน่วยงานอื่น ซึ่งผลจากความไม่ชัดเจนเรื่องหน่วยงานที่รับผิดชอบการประเมินคุณภาพภายนอก ทำให้มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ไม่ได้ดำเนินการประกันคุณภาพภายนอก โดยจะดำเนินการเฉพาะการประกันคุณภาพภายในเป็นหลัก

นอกจากนี้ ในเรื่องขอบเขตบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานประเมินคุณภาพภายนอกที่ดูแลครอบคลุมทุกระดับการศึกษาและวิชาชีพถือเป็นภาระงานที่ค่อนข้างหนัก เห็นว่าหากเป็นสาขาวิชาชีพบางสาขาควรเป็นอำนาจหน้าที่ของวิชาชีพนั้น ๆ และแยกหน่วยงานประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกับระดับอุดมศึกษาออกจากกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tariq et al. (2016) ที่ทำการศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาข้ามพรมแดน (QACHE) เก็บข้อมูลจากหน่วยงานประกันคุณภาพของประเทศต่าง ๆ ทั้งประเทศนอกสหภาพยุโรป (ออสเตรเลีย) และกลุ่มประเทศผู้ให้บริการการศึกษาข้ามพรมแดนจากประเทศสหภาพยุโรป (กลุ่มประเทศในอ่าวเปอร์เซีย และภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก) โดยผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาข้ามพรมแดนมีความยากลำบาก และมีช่องว่างในเรื่องความเข้าใจกระบวนการดำเนินการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานประกันคุณภาพและสถาบันอุดมศึกษา ในทางกลับกันการศึกษาข้ามพรมแดนกำลังได้รับความนิยมนำมาใช้หลายส่วนที่ต้องพัฒนา เช่น การมีผู้เชี่ยวชาญ และการเสริมสร้างขีดความสามารถ (Capacity-building) ของการประกัน เป็นต้น โดยภาพรวมผลการศึกษาพบว่า ยังไม่มีระบบสำหรับการประกันคุณภาพการศึกษาข้ามพรมแดนที่ชัดเจน ปัญหาที่น่ากังวลคือ การขาดข้อมูลด้านการศึกษาข้ามพรมแดน และระบบ แนวทาง กฎเกณฑ์ภายในที่แตกต่างกัน การส่งเสริมและสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานประกันคุณภาพการศึกษาจากภูมิภาคต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล นโยบาย และกฎเกณฑ์ ควรเร่งดำเนินการสร้างเครือข่ายระดับภูมิภาค เช่น ENQA ANQAHE และ APQN เป็นต้น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวกและจัดการเรื่องนี้โดยสามารถศึกษาคู่มีระหว่างประเทศต่าง ๆ เช่น UNESCO/OECD Guidelines for quality provision in Cross-border Higher Education, the Standards and Guidelines for quality assurance in the European Higher Education Area เป็นต้น และแนวทางภายในของแต่ละประเทศควรใช้เป็นฐานในการศึกษาเพื่อการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาข้ามพรมแดนต่อไป

ขณะเดียวกันผลการศึกษาของ Angela, Karen, and Robert (2014) ได้ระบุถึงความท้าทายสำหรับระบบการประกันคุณภาพประเทศในแถบเอเชีย ประกอบด้วย การมีอิสระในการกำหนดเองความเป็นสากล และหลักความชอบด้วยกฎหมายและตรวจสอบได้ กล่าวได้ว่า ระบบความมีอิสระของตัวองค์กรเองนั้น ถือเป็นข้อท้าทายหลักของเอเชีย เนื่องด้วยการประกันคุณภาพจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลหรือได้รับการรับรองจากภาครัฐ ซึ่งส่งผลต่อองค์กรภายนอกที่ไม่ใช่ภาครัฐแต่เข้ามาทำหน้าที่กำหนดคุณภาพของหลักสูตร ตัวอย่างเช่น Asia Pacific Quality Network (APQN) ได้กำหนดขึ้นโดยเป็นองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความยากในภูมิภาคเอเชียเรื่องความเป็นอิสระ นอกจากนี้ ความสามารถในทางสากลสำหรับการจัดการมาตรฐานในระหว่างประเทศเป็นอีกหนึ่งความท้าทาย เนื่องจากประเทศในภูมิภาคเอเชียมักนำตัวชี้วัดที่ใช้ในระหว่างประเทศมาอิงการปฏิบัติภายใน ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติได้จริงตามบริบท และความสามารถของประเทศตนเองก่อให้เกิดข้อจำกัดในการพัฒนาการประกันคุณภาพหลักสูตรการศึกษาข้ามพรมแดน และความท้าทายสุดท้าย คือ ความชอบด้วยกฎหมายและตรวจสอบได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องการประกัน

คุณภาพการศึกษาจะนำมาใช้โดยกับปัจจัยด้านการเมืองในการกำหนดนโยบาย อย่างไรก็ตาม ได้เห็นซึ่งถือได้ว่ามีระบบการประกันคุณภาพที่มีลักษณะของความเป็นสากล แต่ก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายที่เผชิญอยู่ เช่น เรื่องการกำหนดการประกันคุณภาพการศึกษาข้ามพรมแดน และข้อกังวลเรื่องการละเมิดเขตอำนาจอธิปไตย รวมถึงการรักษาคุณภาพของหลักสูตรให้เป็นไปตามหลักสากลตามที่ได้กำหนด

1.2.2 ปัญหาในทางปฏิบัติของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย พบว่า มีข้อพิจารณาเรื่องบริบทที่ต่างกันของมหาวิทยาลัยผู้ให้บริการและผู้รับบริการ เช่น ระยะเวลาการเคลื่อนย้าย ทรัพยากรการเรียน การจัดสรรทรัพยากร เป็นต้น ซึ่งเอกสาร UNESCO/OECD Guidelines และ UNESCO/APQN Toolkit ได้ให้คำแนะนำเรื่องสิ่งที่จะต้องคำนึงเกี่ยวกับการเลือกรูปแบบและประเภทของการเคลื่อนย้ายการศึกษาข้ามพรมแดน คือ สถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจของทั้งประเทศผู้ให้บริการและประเทศผู้รับบริการ เพราะนโยบายเรื่องการศึกษาข้ามพรมแดนนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายของประเทศ อย่างไรก็ตาม Shin (2018) ได้ยกตัวอย่างกรณีศึกษาประเทศเกาหลี ที่ให้ความสำคัญต่อบริบทภายในประเทศอันเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของการประเมินคุณภาพหลักสูตร โดยระบบของเกาหลีสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามเปลี่ยนแปลงหลักสูตรโดยผ่านการนำระบบการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาไปปรับ ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วงแรกก่อนที่เกาหลีจะนำระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาของสหรัฐอเมริกามาบังคับใช้ ระบบการประกันคุณภาพที่พัฒนาโดยกระทรวงศึกษาธิการของเกาหลีเองมีประสิทธิภาพ โดยวัดได้จากจำนวนนักเรียนที่ลงทะเบียน แต่เนื่องจากระบบการเมืองภายในเกิดขึ้นทำให้เกาหลีต้องเปลี่ยนรูปแบบมายึดจากหลักของสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้กำหนดรูปแบบการประกันคุณภาพไว้แล้ว ในแง่ของการแลกเปลี่ยนนักวิจัยนั้น มีการกำหนดการแลกเปลี่ยนนักวิจัยจากสหรัฐอเมริกา หรือผ่านจากศูนย์ของยุโรป ได้แก่ The European Association for Institutional Research (EAIR) รวมทั้งการจัดการประชุมสัมมนาร่วมกันเพื่อสร้างความเชี่ยวชาญและแลกเปลี่ยนด้านองค์ความรู้ ผลคือปัจจุบันเกาหลีพัฒนาระบบการประเมินจากบริบทการศึกษาของเกาหลีเองและเรียนรู้จากสหรัฐอเมริกา ซึ่งระบบการพัฒนานักวิจัยดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดนโยบายสำหรับการพัฒนาคุณภาพนักวิจัย

2. กรอบแนวทางการกำกับดูแลการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1 กรอบการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) นโยบายชาติ 2) สภามหาวิทยาลัย 3) การดำเนินการตามกฎหมาย กฎเกณฑ์ และระเบียบ และ 4) กระบวนการประกันคุณภาพ ด้วยสถาบันอุดมศึกษามีภารกิจหลักที่ต้องปฏิบัติ 4 ประการ ได้แก่ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การดำเนินการตามภารกิจทั้ง 4 ประการดังกล่าว มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศทั้งระยะสั้นและระยะยาว อีกทั้งยังมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้จำเป็นต้องมีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ 1) คุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาและบัณฑิตภายในประเทศมีแนวโน้มที่จะมีความแตกต่างกันมากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียแก่สังคมโดยรวมของประเทศในระยะ

ยาว 2) ความท้าทายของโลกาภิวัตน์ต่อการอุดมศึกษา ทั้งในประเด็นการบริการการศึกษาข้ามพรมแดน และการเคลื่อนย้ายนักศึกษาและบัณฑิต อันเป็นผลจากการรวมตัวของประเทศในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งทั้งสองประเด็นต้องการการรับประกันคุณภาพการศึกษา 3) สถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความมั่นใจแก่สังคมว่าสามารถพัฒนาองค์ความรู้และผลิตบัณฑิตเพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล การพัฒนาภาคการผลิตจริง ทั้งอุตสาหกรรมและบริการการพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ ระดับท้องถิ่นและชุมชน 4) สถาบันอุดมศึกษาจะต้องให้ข้อมูลสาธารณะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนักศึกษา ผู้จ้างงาน ผู้ปกครอง รัฐบาล และประชาชนทั่วไป 5) สังคมต้องการระบบอุดมศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วม มีความโปร่งใส และมีความรับผิดชอบ ซึ่งตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาล 6) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน และประกันคุณภาพภายนอก 7) คณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ประกาศใช้มาตรฐานการอุดมศึกษา เป็นกลไกกำกับมาตรฐานระดับกระทรวง ระดับคณะกรรมการการอุดมศึกษา และระดับหน่วยงาน โดยทุกหน่วยงานระดับอุดมศึกษาจะได้ใช้เป็นกรอบการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา 8) ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ประกาศแนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานการอุดมศึกษาและเพื่อการประกันคุณภาพของบัณฑิตในแต่ละระดับคุณวุฒิและสาขาวิชา (Office of the Higher Education Commission, 2014)

ดังนั้น นโยบายชาติ ว่าด้วยการประกันคุณภาพซึ่งภาครัฐควรใช้อำนาจในการกำกับดูแลคุณภาพการศึกษาข้ามพรมแดน โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อระบบการศึกษาภายในประเทศ โดยอาจมีการกำหนดองค์กร/หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เฉพาะหรือกำหนดให้องค์กรประกันคุณภาพภายนอก ตามลักษณะความเฉพาะของแต่ละหลักสูตรที่มีมาตรฐาน รวมถึงกำหนดแนวทางนโยบาย หรือวางกรอบ บทบัญญัติว่าด้วยการศึกษาข้ามพรมแดนให้สอดคล้องกับระบบการศึกษา เศรษฐกิจ และด้านอื่น ๆ ของประเทศ สอดคล้องกับเอกสาร UNESCO-APQN Toolkit ที่ได้ระบุถึงบทบาทและหน้าที่ของกรอบการกำกับดูแลการประกันคุณภาพการศึกษาข้ามพรมแดนตามมุมมองของประเทศผู้ให้บริการ โดยแยกพิจารณาใน 5 เรื่อง ได้แก่ 1) การให้อำนาจรัฐบาลในการควบคุมและดูแลคุณภาพการศึกษาข้ามพรมแดน โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อระบบการศึกษาภายในประเทศ 2) การให้อำนาจรัฐบาลในการควบคุมระบบการจัดหาทรัพยากรทางการศึกษา 3) การให้อำนาจรัฐบาลในการควบคุมบทบัญญัติว่าด้วยการศึกษาข้ามพรมแดนให้เป็นไปตามนโยบายของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และอื่น ๆ 4) การให้อำนาจรัฐบาลในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตลาดและระบบการทำงานของนักศึกษาข้ามพรมแดน ซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินนโยบายที่ต่อเนื่องและการพัฒนารอบการกำกับดูแล และ 5) การให้การช่วยเหลือรัฐบาลในการให้ข้อมูลแก่ผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ (Davies & Wong, 2006)

ขณะเดียวกัน สภามหาวิทยาลัย และคณะที่ประสงค์จะเปิดหลักสูตรการศึกษาข้ามพรมแดนของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง ควรกำหนดนโยบายและแนวทางในการควบคุม ตรวจสอบ กำกับดูแลการประกันคุณภาพของหลักสูตรที่มีลักษณะของการศึกษาข้ามพรมแดนของตนให้มีความชัดเจน โดยดำเนินการตามกฎหมาย กฎเกณฑ์ และระเบียบภายในของประเทศ เช่น ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558 เป็นต้น ซึ่งเนื้อหาตามประกาศได้กำหนดกฎเกณฑ์ที่เข้ากับลักษณะของการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Smith (2010) ที่ได้ประมวลแนวทางปฏิบัติที่ดีแห่งชาติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของ 3 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา (Principles of Good Practice of Overseas International Education Programs for Non-US Nationals) อังกฤษ (Code of Practice for Collaborative Provision and Flexible and Distributed Learning) และออสเตรเลีย (Provision of Education to International Students - Code of Practice and Guidelines for Australian Universities) ซึ่งผลการศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะถึงการปรับใช้แนวคิดเรื่อง Contact Zone เป็นเครื่องมือสร้างการประกันคุณภาพการศึกษาเชื่อมโยงผู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ กระบวนการประกันคุณภาพหลักสูตรการศึกษาข้ามพรมแดน จะต้องพิจารณาถึงคุณภาพหลักสูตร คุณสมบัติอาจารย์ผู้สอน ปรัชญาการเรียนการสอน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผล ทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้ บุคลากร เป็นต้น จากนั้นดำเนินการจัดทำรายงานเพื่อส่งไปยังสภามหาวิทยาลัย และ/หรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามนโยบาย เพื่อเป็นการพิจารณาทบทวน กำกับดูแลการประกันคุณภาพของหลักสูตรการศึกษาข้ามพรมแดน ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าสภามหาวิทยาลัย กฎเกณฑ์ และกฎระเบียบภายใน และกระบวนการประกันคุณภาพ เป็นสิ่งที่ปัจจุบันมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมีการดำเนินการแตกต่างกันไปบนฐานความอิสระและยืดหยุ่น ขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละมหาวิทยาลัย และลักษณะพิเศษของแต่ละหลักสูตร โดยมีหน่วยงานหรือองค์กรวิชาชีพ ทำหน้าที่ประกันและประเมินคุณภาพ เช่น ACCSB ของบัญชีและบริหารธุรกิจ WFME ของแพทย์ เป็นต้น ซึ่งเป็นองค์กรภายนอกที่ได้รับการรับรองในทางสากลเพื่อมารับรองหลักสูตรนั้น ๆ ให้เป็นมาตรฐานสากล สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 มาตรา 64 กำหนดให้การประเมินคุณภาพภายนอกอาจประเมินโดยหน่วยงานต่างประเทศที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง หรืออาจประเมินโดยหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานภาคเอกชน หรือหน่วยงานในต่างประเทศ ที่คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษาประกาศกำหนดก็ได้ สถาบันอุดมศึกษาอาจเสนอให้คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา ให้ความเห็นชอบให้หน่วยงานอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายนอกก็ได้

2.2 หลักการรองรับการดำเนินงาน ต้องดำเนินการโดยตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานสำคัญ 5 ประการ คือ 1) การรับฟังเสียงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders Participation) 2) การประกันคุณภาพการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนา PDCA 3) ปรัชญาการเรียนรู้แบบมุ่งเน้นผลลัพธ์ 4) ความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ และ 5) วัฒนธรรมการทำงานร่วมกันและเชื่อมโยงกันอย่าง

เป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของการประกันคุณภาพภายนอกที่ระบุว่าจะต้องเป็นไปตามหลักการสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) เป็นการประเมินเพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องการตัดสิน การจับผิด หรือการให้คะแนนให้โทษ 2) ยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม โปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง และมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ 3) มุ่งเน้นในเรื่องการส่งเสริมและประสานงานในลักษณะกัลยาณมิตรมากกว่าการกำกับควบคุม 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพและการพัฒนาการจัดการศึกษาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และ 5) มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมายและหลักการการศึกษาของชาติตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้เอกภาพเชิงนโยบาย แต่ยังคงมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ โดยสถาบันสามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพของสถาบันและผู้เรียน (Office of the Higher Education Commission, 2014) ดังนั้นการรับฟังเสียงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงเป็นไปเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ กรอบแนวทาง วิธีการประเมินหลักเกณฑ์ในการประเมินที่ชัดเจน เพื่อลดความสับสนและข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น ขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงหัวใจสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนา มิใช่การมุ่งเน้นตรวจสอบหรือดำเนินการเพียงเพื่อให้ครบตามกฎเกณฑ์ โดยจะมุ่งเน้นที่กระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามวงจรการบริหารงานคุณภาพแบบ PDCA ครอบคลุม 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ Plan (วางแผน) Do (ปฏิบัติ) Check (ตรวจสอบ) และ Act (ดำเนินการให้เหมาะสม) ครอบคลุมถึงการจัดการศึกษาบนปรัชญาการเรียนรู้แบบมุ่งเน้นผลลัพธ์ ซึ่งเป็นแนวคิดการจัดการการศึกษาที่เน้นการออกแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงผู้เรียน โดยผลการเรียนรู้จะถูกใช้เป็นเป้าหมายเพื่อวัดความสำเร็จของผู้เรียน ทั้งนี้ ระบบการศึกษาเชิงผลลัพธ์เป็นระบบที่มีกรอบแนวคิดเชิงการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งลดช่องว่างระหว่างผลการเรียนรู้จริงที่วัดได้กับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นหลักประกันคุณภาพการศึกษาเชิงผลลัพธ์ที่เน้นการออกแบบกระบวนการเพื่อเปลี่ยนแปลงผู้เรียนอันเป็นผลจากหลักสำคัญของปรัชญาการเรียนรู้แบบมุ่งเน้นผลลัพธ์ คือ ต้องมีเป้าหมายที่กำหนดเป็นรูปธรรมด้วยผลการเรียน และผู้เรียนทุกคนต้องประสบความสำเร็จ ความแตกต่างของการออกแบบการทำงานบนพื้นฐานของสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งกำกับโดย 3 องค์ประกอบสำคัญ คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) กิจกรรมการเรียนรู้ หรือการจัดการเรียนการสอน และ 3) วิธีการวัดผลลัพธ์การเรียนรู้ ซึ่งปัจจัยทั้งสามจะต้องออกแบบให้สอดคล้องไปในแนวเดียวกันอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถประเมินเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ในระดับขั้นที่สูงกว่าได้ ทั้งนี้ แนวทางปรัชญาการเรียนรู้ดังกล่าวยังมุ่งส่งเสริมให้เกิดการผลิตบัณฑิตที่มีลักษณะความเป็นพลเมืองโลก อีกด้วย

นอกจากนี้ การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาต้องอยู่ภายใต้หลักการของความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งหลักการดังกล่าวจะส่งผลต่อวัฒนธรรมการประกันคุณภาพ สร้างแนวทางการประกันและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่อยู่บนฐานของข้อมูล หลักฐาน และข้อเท็จจริงที่มีเหตุผล มีความซื่อสัตย์สุจริต และพร้อมรับการตรวจสอบ โดยหลักการดังกล่าวควรดำเนินการด้วยรูปแบบ

การบริหารการศึกษาโดยข้อเท็จจริง และส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันและเชื่อมโยงกัน
อย่างเป็นระบบ เพื่อขับเคลื่อนวัฒนธรรมการทำงานประกันและพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อเป้าหมาย
ของการบริหารการศึกษาที่เป็นเลิศ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Angela, Karen, and Robert
(2014) ได้ระบุถึงความท้าทายสำหรับระบบการประกันคุณภาพประเทศในแถบเอเชีย ประกอบด้วย
ความเป็นสากล การมีอิสระในการกำหนดเอง และหลักความชอบด้วยกฎหมายและตรวจสอบได้ กล่าว
ได้ว่าระบบความมีอิสระของตัวองค์กรเองนั้น ถือเป็นข้อท้าทายหลักของเอเชีย เนื่องด้วยการประกันคุณภาพ
จะอยู่ภายใต้ภาครัฐหรือได้รับการรับรองจากภาครัฐ ซึ่งส่งผลต่อองค์กรภายนอกที่ไม่ใช่ภาครัฐแต่เข้ามา
ทำหน้าที่กำหนดคุณภาพของหลักสูตร ตัวอย่างเช่น Asia Pacific Quality Network (APQN)
ได้กำหนดขึ้นโดยเป็นองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนผ่านทางภาครัฐ ตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นถึง
ความยากในภูมิภาคเอเชียเรื่องความเป็นอิสระ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยได้นำเสนอกรอบแนวทางการกำกับดูแลการประกันคุณภาพภายนอกของการ
ศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ ได้แก่ กรอบ
การดำเนินงาน และหลักการรองรับการดำเนินงาน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจนำผลการวิจัย
ไปวางแผนดำเนินการ ดังนี้

1. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ควรจัดตั้งหรือส่งเสริมระบบการ
จดทะเบียนหรือการออกใบอนุญาตให้แก่การให้บริการการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษา
ภายในเขตแดนของตน โดยคำนึงถึงความรอบด้านของการให้บริการ (One Stop Service Center)
ที่เน้นความเป็นธรรมและความโปร่งใส ทั้งในแง่กระบวนการทำงานและโครงสร้างของศูนย์/ระบบ
จดทะเบียนหรือการออกใบอนุญาตให้แก่การให้บริการการศึกษาข้ามพรมแดนควรสร้างระบบฐานข้อมูล
เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และมาตรฐานในการจดทะเบียน การออกใบอนุญาต การประกันคุณภาพการศึกษา
และการรับรองคุณวุฒิในหลักสูตรการศึกษาข้ามพรมแดน นอกจากนี้ ควรพิจารณาการเข้าร่วมเป็น
ภาคีกับ UNESCO ในเรื่องการรับรองคุณวุฒิเพื่อใช้เป็นมาตรฐานสำหรับการทำงานขององค์กรกลาง
ที่ถูกกำหนดให้ทำหน้าที่ดังกล่าว โดยการสร้างหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติร่วมกันจะนำไปสู่
ความเท่าเทียมกันในการรับรองคุณวุฒิ

2. สถาบันอุดมศึกษา ควรคำนึงถึงหลักความโปร่งใสและอิสระในการทำงานขององค์กร
เนื่องจากคุณภาพการสอนและการวิจัยขึ้นอยู่กับข้อมูลขึ้นอยู่กับหลักการดังกล่าวเป็นสำคัญ ควรหมั่น
พัฒนาหรือทบทวนระบบการบริหารจัดการภายในด้านคุณภาพที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีความทันสมัยและ
สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก นอกจากนี้ ควรสร้างและส่งเสริมความเข้มแข็งของ
เครือข่ายพันธมิตรต่าง ๆ ที่สามารถช่วยอำนวยความสะดวกในกระบวนการรับรองคุณวุฒิ โดยการ
ยอมรับซึ่งกันและกันในมาตรฐานการรับรองคุณวุฒิของกลุ่มประเทศพันธมิตรด้วยกัน

3. หน่วยงานประกันคุณภาพการศึกษาและรับรองคุณวุฒิ ควรให้การรับรองและประกันว่า กลไกการประกันคุณภาพการศึกษาและรับรองคุณวุฒินั้น มีลักษณะครอบคลุมหลักสูตรการศึกษา ข้ามพรมแดนในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งสามารถทำได้โดยการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาฝีมือหรือ ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ให้มีมาตรฐาน เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างหลักประกันว่ามาตรฐานและกระบวนการ ทั้งหมดมีความโปร่งใส มั่นคง และเหมาะสม โดยการคำนึงถึงรูปแบบและขอบเขตของระบบการศึกษา ระดับอุดมศึกษาภายในประเทศ พิจารณาการปรับใช้กลไกสากลต่าง ๆ เช่น การทบทวนโดยผู้รู้ การเปรียบเทียบกับมาตรฐาน หลักเกณฑ์หรือกระบวนการประเมินของระดับสากล และการประเมิน โครงการร่วมกัน เป็นต้น

4. หน่วยงานรับรองหลักสูตรการเรียนการสอนด้านวิชาการ รวมถึงองค์วิชาชีพเฉพาะ ควร สร้างและรักษาการปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาข้ามพรมแดน เนื่องจากข้อมูล จากบุคคลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเชื่อมโยงกันระหว่างการประเมินคุณภาพด้าน วิชาการและวิชาชีพ ควรสร้าง พัฒนา และดำเนินการเปรียบเทียบหลักเกณฑ์และกระบวนการประเมิน ในหลักสูตรการศึกษาข้ามพรมแดนกับหลายหลักสูตร เพื่ออำนวยความสะดวกกระบวนการรับรอง คุณวุฒิและสร้างหลักประกันว่าหลักสูตรสามารถผลิตบุคคลที่มีทักษะและความสามารถที่เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมและเงื่อนไขของประเทศนั้น ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

การนำผลการวิจัยสู่การปฏิบัติในการจัดตั้งกรอบแนวทางการกำกับดูแลการประกันคุณภาพ ภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาขึ้นอยู่กับนโยบาย บริบท และรูปแบบ การเคลื่อนย้ายการศึกษาด้วย จึงจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ในการนำข้อเสนอจากการวิจัยสู่การปฏิบัติ จึง เห็นสมควรให้มีการวิจัยและพัฒนา การนำข้อเสนอกรอบแนวทางการกำกับดูแลการประกันคุณภาพ ภายนอกของการศึกษาข้ามพรมแดนในระดับอุดมศึกษาด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้ เพราะข้อเสนอจากการวิจัยเรื่องนี้เป็นระบบและกลไกระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน จำนวนมาก กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะทำให้เห็นถึงความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ที่สนับสนุนทุนวิจัย ประจำปี 2562 และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลาให้ข้อมูล อันเป็นประโยชน์แก่การทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- Angela, Y., Karen, H., & Robert, M. (2014). Transforming the quality assurance framework for Taiwanese higher education: A glonacal context. *Policy and Society Associates (APSS)*, 33(3), 275-285. doi: 10.1016/j.polsoc.2014.09.001
- Charmaz, C. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Cremonini, L., Epping, E., Westerheijden, D. F., & Vogelsang, K. (2012). *Impact of quality assurance on cross-border higher education* (Research reports). Enschede, Netherlands: Center for Higher Education Policy Studies (CHEPS).
- Davies, T., & Wong, W. S. (2006). *UNESCO-APQN toolkit: Regulating the quality of cross-border education: A collaborative project of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization and the Asia-Pacific Quality Network*. Bangkok: UNESCO Asia and Pacific Regional Bureau for Education.
- Knight, J. (2005). *Cross-border education: Programs and providers on the move. CBIE research millennium series No. 10* (Research report). Canada: Canadian Bureau for International Education.
- Knight, J. (2006). *Higher education crossing borders: A guide to the implications of the General Agreement on Trade in Services (GATS) for cross-border education* (Report prepared for the commonwealth of learning and UNESCO). Canada: British Columbia.
- Knight, J. (2007). *Cross-border higher education: Issues and implications for quality assurance and accreditation* (Report: Higher education in the world 2007). N.P.: Palgrave MacMillan.
- Office of the Higher Education Commission. (2014). *Manual for the internal quality assurance for higher education institutions*. Bangkok: Ministry of Education. [in Thai]
- Shin, J. C. (2018). Quality assurance systems as a higher education policy tool in Korea: International convergence and local contexts. *International Journal of Educational Development*, 63, 1-7. doi: 10.1016/j.ijedudev.2017.10.005
- Smith, K. (2010). Assuring quality in transnational higher education: A matter of collaboration or control?. *Studies in Higher Education*, 35(7), 793-806. doi: 10.1080/03075070903340559
- Tariq, A., Rafael, L., Katrin, M., Jagannath, P., Paula, R., Solange, P., Karen, T., & Fabrizio, T. (2016). *Quality assurance of cross-border higher education* (Final report of the QACHE project). Brussels: Belgium.